

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คดีแพ่งและคดีอาญานั้นมีข้อแตกต่างกันในสาระสำคัญหลายประการ เช่น วัตถุประสงค์ในการดำเนินคดี สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องร้อง ขอบเขตความรับผิดชอบ หลักเกณฑ์การรับฟังพยานหลักฐาน ส่งผลให้หลักในการดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญานั้นมีข้อแตกต่างกันหลายประการ จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นประเทศไทยจึงได้มีการแบ่งแยกศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีออกจากกัน คือ ศาลยุติธรรมที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญา ศาลยุติธรรมที่มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่ง และศาลยุติธรรมที่มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งและคดีอาญาควบคู่กันไป

ศาลยุติธรรมมีอยู่หลายศาลทั่วราชอาณาจักร บางศาลเป็นศาลพิเศษที่มีวิธีพิจารณาแบบพิเศษตามลักษณะของคดีที่มีความแตกต่างจากคดีธรรมดา ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเป็นศาลชำนาญพิเศษที่สร้างขึ้นเพื่อพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งคดีส่วนใหญ่เป็นคดีที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจเป็นสำคัญมีความยุ่งยากและสลับซับซ้อน การดำเนินคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศจึงมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากการดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญาโดยทั่วไป ปรากฏตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 และข้อกำหนดของอธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง พ.ศ. 2540

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศถูกจัดตั้งขึ้น โดยกำหนดให้มีวิธีพิจารณาคดีที่เป็นพิเศษ ก็เพื่อให้กระบวนการพิจารณาของศาลนั้นเกิดความสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรม

อำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ปรากฏตาม มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 ซึ่งบัญญัติว่า “ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีดังต่อไปนี้

- (1) คดีอาญาเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร
- (2) คดีอาญาเกี่ยวกับประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 271 ถึง มาตรา 275
- (3) คดีแพ่งเกี่ยวกับ เครื่องหมายการค้า ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และคดีพิพาทตามสัญญา ถ่ายทอดเทคโนโลยี หรือสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ
- (4) คดีแพ่งอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 271 ถึง มาตรา 275
- (5) คดีแพ่งเกี่ยวกับการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า หรือตราสารการเงินระหว่างประเทศ หรือการให้บริการระหว่างประเทศ การขนส่งระหว่างประเทศ การประกันภัยและนิติกรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง
- (6) คดีแพ่งเกี่ยวกับเลตเตอร์ออฟเครดิต ที่ออกเกี่ยวเนื่องกับกิจกรรมตาม (5) การส่งเงินเข้ามาในราชอาณาจักรหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักร ทรัสต์ซีท รวมทั้งการประกันเกี่ยวกับกิจกรรมดังกล่าว
- (7) คดีแพ่งเกี่ยวกับการกักเรือ
- (8) คดีแพ่งเกี่ยวกับการทุ่มตลาด และการอุดหนุนสินค้าหรือการให้บริการจากต่างประเทศ
- (9) คดีแพ่งหรือคดีอาญาที่เกี่ยวกับข้อพิพาทในการออกแบบวงจรรวม การค้นพบทางวิทยาศาสตร์ ชื่อทางการค้า ชื่อทางภูมิศาสตร์ที่แสดงถึงแหล่งกำเนิดสินค้า ความลับทางการค้าและการคุ้มครองพันธุ์พืช
- (10) คดีแพ่งหรือคดีอาญาที่มีกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ
- (11) คดีแพ่งเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการ เพื่อระงับข้อพิพาทตาม (3) ถึง (10)

คดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวไม่อยู่ในอำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ”

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั้น มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี แบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ๆ คือ คดีทรัพย์สินทางปัญญาและคดีการค้าระหว่างประเทศ คดีทรัพย์สินทางปัญญาที่กำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีอำนาจพิจารณาพิพากษามีทั้งคดีอาญาและคดีแพ่ง ส่วนคดีการค้าระหว่างประเทศนั้นมีแต่เพียงคดีแพ่งเท่านั้น

การกำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นศาลชำนาญพิเศษในทางแพ่งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา อาจมีประเด็นปัญหาข้อถกเถียงในทางวิชาการ และทางปฏิบัติเกิดขึ้นตามมา ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องความเหมาะสมในการกำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญามีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญในเรื่องการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญา การกำหนดองค์คณะในการพิจารณาคดีอาญาที่ไม่แน่นอน ผู้พิพากษาสมทบ การอุทธรณ์คดีอาญาต่อศาลฎีกา และการพิจารณาคดีอาญาในศาลจังหวัด

การกำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญา มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา โดยกำหนดวิธีพิจารณาที่เป็นพิเศษแตกต่างจากการพิจารณาคดีอาญาทั่วไป ย่อมเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกัน¹ เนื่องจากในกรณีที่บุคคลกระทำความผิดอาญาเหมือนกัน ก็ควรที่จะได้รับการพิจารณาพิพากษาที่เหมือนกัน โดยไม่ควรได้รับการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่แตกต่างกันแต่อย่างใด

นอกจากนั้น การกำหนดให้ผู้ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา ต้องมีความรับผิดชอบในทางอาญาคด้วย ทำให้มีการนำเอาความรับผิดชอบในทางอาญามาใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการดอรองเพื่อเรียกค่าเสียหายในทางแพ่ง ซึ่งผิดวัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีอาญา กล่าวคือ เมื่อผู้เสียหายได้รับการชดใช้ค่าเสียหายในทางแพ่งเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก็มักจะมีการถอนฟ้อง หรือยอมความกันในคดี ทำให้รัฐต้องเสียค่าใช้จ่าย เสียเวลาในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีอาญาดังนั้น จึงควรยกเลิกความรับผิดชอบในทางอาญาสำหรับกรณีผู้ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา และนำวิธีการกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษมาใช้แทน

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาให้ทราบถึงแนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดระบบศาลและหลักการดำเนินคดีในศาลยุติธรรม

1.2.2 เพื่อศึกษาให้ทราบถึงลักษณะพิเศษของการดำเนินคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศ

1.2.3 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระบบการดำเนินคดีทรัพย์สินทางปัญญาของไทยกับระบบการดำเนินคดีทรัพย์สินทางปัญญาในต่างประเทศ

1.2.4 เพื่อศึกษาถึงความเหมาะสมในการกำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญา มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญในเรื่องการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญา

¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540, มาตรา 30, 234.

การกำหนดองค์คณะในการพิจารณาคดีอาญาที่ไม่แน่นอน ผู้พิพากษาสมทบ การอุทธรณ์คดีอาญาต่อศาลฎีกา และการพิจารณาคดีอาญาในศาลจังหวัด

1.2.5 เพื่อศึกษาให้ทราบถึงการกำหนดให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทำความผิดในทางทรัพย์สินทางปัญญา ต้องมีความรับผิดชอบทางอาญาคด้วยนั้น มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

การกำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา อาจมีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ในมาตรา 234 เนื่องจากการตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ขึ้นมาให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา โดย กำหนดวิธีพิจารณาคดีอาญาที่เป็นพิเศษแตกต่างจากการพิจารณาคดีอาญาทั่วไปนั้น ย่อมเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกัน ทั้งที่เป็นการกระทำความผิดอาญาที่เหมือนกัน และยังเป็นการทำให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนในเรื่องการพิจารณาคดีของศาลนั้นลดน้อยลง ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง ผู้พิพากษาสมทบ หรือ การอุทธรณ์คดีอาญาต่อศาลฎีกา อีกทั้งการกำหนดให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา ต้องมีความรับผิดชอบในทางอาญาคด้วย ทำให้มีการนำเอาความรับผิดชอบในทางอาญามาใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการต่อรองเพื่อเรียกค่าเสียหายในทางแพ่ง ซึ่งผิดวัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีอาญา และทำให้รัฐต้องเสียค่าใช้จ่าย และเสียเวลาในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีอาญา

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

เป็นการมุ่งศึกษาถึงอำนาจพิจารณาคดีอาญาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศว่า การกำหนดให้ศาลดังกล่าวมีอำนาจพิจารณาคดีอาญานั้นจะมีประเด็นปัญหาในเรื่องการจัดตั้งศาลหรือวิธีพิจารณาในคดีอาญาว่า มีความชอบด้วยหลักกฎหมายหรือหลักความยุติธรรมหรือไม่อย่างไร โดยศึกษาเปรียบเทียบกับระบบการดำเนินคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศของศาลในต่างประเทศ ตลอดจนหลักเกณฑ์ทางกฎหมายในเรื่องแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดระบบศาลในกระบวนการยุติธรรม หลักในการดำเนินคดี ทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา วิธีพิจารณาในคดีแพ่งและคดีอาญา ลักษณะการดำเนินคดีที่เป็นพิเศษของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องทั้งของไทยและของต่างประเทศ

1.5 วิธีการศึกษา

ผู้เขียนได้ทำการศึกษาด้วยวิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Rcsarch) โดยศึกษาจากข้อมูลเอกสารที่เป็นรายงานการประชุม ต้วบทกฎหมาย ตำราทางวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความที่เกี่ยวข้อง ความเห็นของนักนิติศาสตร์และคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ตลอดจนข้อมูลจากเว็บไซต์ (Website) ต่างๆทางอินเทอร์เน็ต (Intemct) ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เพื่อที่จะรวบรวมข้อมูลให้เป็นระบบเพื่อศึกษาวิจัยและประมวลผลเป็นข้อเสนอแนะต่อไป

1.6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงแนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดระบบศาลและหลักการดำเนินคดีในศาลยุติธรรม

1.6.2 ทำให้ทราบถึงลักษณะพิเศษของการดำเนินคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

1.6.3 ทำให้ทราบถึงระบบการดำเนินคดีทรัพย์สินทางปัญญาของไทยกับระบบการดำเนินคดีทรัพย์สินทางปัญญาในต่างประเทศ

1.6.4 ทำให้ทราบถึงความเหมาะสมในการกำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญามีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญในเรื่องการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญา การกำหนดองค์คณะในการพิจารณาคดีอาญาที่ไม่แน่นอน ผู้พิพากษาสมทบ การอุทธรณ์คดีอาญาต่อศาลฎีกา และการพิจารณาคดีอาญาในศาลจังหวัด

1.6.5 ทำให้ทราบว่า การกำหนดให้ผู้ที่กระทำความผิดในทางทรัพย์สินทางปัญญา ต้องมีความรับผิดชอบทางอาญาด้วยนั้น มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด